

Universitetet
i Stavanger

**HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
BACHELOROPPGAVE**

STUDIUM: Økonomi og administrasjon

OPPGAVEN ER SKREVET INNEN FØLGENDE
TEMATISKE RETNING: Samfunnsøkonomi

ER OPPGAVEN KONFIDENSIELL?
(NB! Bruk rødt skjema ved konfidensiell oppgave)

TITTEL: Ulik oppfatning av samme økonomiske situasjon

ENGELSK TITTEL: Different perception of the same financial situation

FORFATTERE (NB! maks tre studenter pr oppgave):

VEILEDER:

Kandidatnr:

250266

.....

245403

.....

250258

.....

Navn:

Maria Viktoria Aas Herje

.....

Ingrid Rafshol Hovden

.....

Vilde Teigen Førland

.....

Erika Christie Berle

Sammendrag

Bakgrunn: At mennesker oppfatter økonomi ulikt er tidligere dokumentert. Hva som påvirker denne ulikheten er det derimot lite forsket på. Hensikten med denne oppgaven er derfor å undersøke om faktorene kjønn, alder, utdanning og oppvekst påvirker menneskers syn på sin økonomiske situasjon ved en gitt inntekt.

Metode: Kvantitativ metode i form av regresjonsanalyse blir benyttet for å analysere informasjon fra Norsk Monitors spørreundersøkelse.

Resultat: Kvinner er mer fornøyd med økonomisk situasjon enn menn. Masterutdannede er mer fornøyd med en gjennomsnittsinntekt enn bachelorutdannede. Den økonomiske situasjonen under oppveksten påvirket ikke hvordan en opplever en gjennomsnittsinntekt i dag.

Begrensninger: Det er kun benyttet et lønnsnivå (kr 500 00-599 000) i denne analysen, og kun benyttet svar avgitt i 2019. Til et senere studie burde flere lønnsnivå bli undersøkt og gjerne undersøkt over et større tidsrom.

Originalitet: Vi fant fra tidligere forskning at kvinner og menn har ulik oppfatning av inntekten i husholdningen. For eksempel er kvinner mer misfornøyde med sin økonomiske situasjon enn menn når knyttet til forbruk relatert til barn. Videre fant vi studier på at barn som vokser opp i en lavinntektsfamilie ofte ender på et lavere inntektsnivå som voksen. Vi fant derimot ingen forskning på hvordan/hvorfor disse faktorene påvirker oppfattelsen av økonomi.

Nøkkelord: Oppfatning av økonomisk situasjon, ulikheter hos kjønn, inntekt, utdanning, sosial ulikhet, oppvekst.

Artikkeltype: Forskningsartikkel

Forord

Denne oppgaven representerer avslutningen av vår bachelorgrad på studiet økonomi og administrasjon på Handelshøyskolen ved Universitet i Stavanger. De tre årene vi har tilbragt her har vært både lærerike og utfordrende. Lærdommen vi har tilegnet oss har gagnet oss faglig, samt medvirket til personlig vekst. Vi vil takke for all erfaring skolen har gitt oss. Dette vil vi ta med oss til videre studier og inn i arbeidslivet.

Å skrive denne oppgaven har vært utrolig spennende, men også krevende. Vi vil med det rette en stor takk til vår veileder Erika Christie Berle som har vært støttende og hjelpsom gjennom hele prosessen. Vi vil takke for dine oppmuntrende ord og gode tilbakemeldinger. Din gode faglige kompetanse ville vi aldri vært foruten. Tusen takk!

Vi vil også takke Universitet i Stavanger for tilgang på spørreundersøkelsen fra Norsk Monitor. Å skaffe nok respondenter til vår undersøkelse ville blitt en krevende prosess, spesielt med tanke på den pågående Covid-19 pandemien.

Til slutt vil vi takke familie, venner og gode medstudenter som har bidratt til diskusjon og inspirasjon for vår oppgave.

Takk for tre fine år ved Universitet i Stavanger.

Stavanger, mai, 2021.

Maria Viktoria Aas Herje, Vilde Teigen Førland & Ingrid Rafshol Hovden

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Forord	2
1. Innledning	5
1.2 Nøkkelfunn	7
1.3 Oppgavens oppbygning	7
2. Litteraturgjennomgang	8
2.1 Sosioøkonomisk status	11
3. Hypoteser	15
4. Data	17
4.1 Avhengig variabel	18
4.2 Uavhengige variabler	18
4.2.1 Kjønn	18
4.2.2 Alder	19
4.2.3 Utdanning	19
4.2.4 Opplevelse av familiens økonomiske situasjon under oppveksten	19
4.3 Oversikt over utvalget vi har benyttet oss av	20
5. Metode	21
5.2 Vår metode	21
5.3 Hypotesetester	23
5.4 Validitet og reliabilitet	24
6. Analyse og resultat	25
6.1 Ulik oppfattelse av egen inntekt blant kvinner og menn	26
6.2 Oppfattelse av inntekt basert på utdanningsnivå	28
6.3 Økonomisk situasjon i oppveksten	31
6.4 Oppsummering av resultater	34
7. Diskusjon	34
7.1 Forskningsspørsmål 1	35
7.2 Forskningsspørsmål 2	37
7.3 Forskningsspørsmål 3	39
8. Konklusjon	40

<i>8.1 Videre forskning</i>	41
9. Referanseliste	42
10. Tabeller og diagrammer	46

1. Innledning

De sosioøkonomiske forholdene mellom utdanning, yrke og inntekt er stadig aktuelt. Det finnes mye forskning innenfor dette feltet. Spesielt er sammenhengen mellom foreldres utdannings - og inntektsnivå og barns videre skoleprestasjoner og yrkesliv godt dokumentert (Cooper & Stewart, 2013) (Morgan, 2019). Tall fra Statistisk sentralbyrå viser til at 4 av 5 studenter som studerer på universitet eller høyskole selv har foreldre med høyere utdanning (Ekren, 2020). Forskning viser også at kvinner og menn har ulik oppfattelse av den økonomiske situasjonen i husstanden. Blant annet har data fra General Social Survey i Tyskland vist at mannen i et parforhold rapporterer høyere familieinntekt enn kvinnen (Smith, 1985). I tillegg har både menn og kvinner oppført høyere lønn for seg selv, enn det ektefellen har oppført for dem (Zagorsky, 2003, s. 141-142).

Basert på tilgjengelig forskning i dag finnes det altså sammenhenger mellom oppvekst, utdanning og inntekt, samt uenigheter innad i husstanden om hva inntekten faktisk er. Er det da mulig for to personer å ha lik lønn, der den ene føler seg rik, og den andre fattig? Dette spørsmålet danner bakgrunnen for denne oppgaven, hvor det ses nærmere på forhold og faktorer som kan påvirke menneskers oppfattelse av egen økonomiske situasjon med følgende problemstilling:

“Hvilke faktorer påvirker oppfattelsen av egen økonomiske situasjon?”

Problemstillingen brytes ned i 3 forskningsspørsmål. Spørsmålene er basert på litteraturen hvor det har blitt identifisert følgende hull i forskningen:

Med utgangspunkt i datasettet som er brukt i denne oppgaven vil ulikheter hos menn og kvinner bli undersøkt isolert til kjønn, når begge kjønn har samme inntekt. Dette skiller seg fra tidligere forskning hvor oppfattelsen hos kjønn hovedsakelig har blitt undersøkt når den er knyttet til forbruk og barn (se for eksempel: Zagorsky, 2013, Plug & Praag, 1998, Hira & Mugenda, 2000).

Dette danner grunnlaget for første forskningsspørsmål.

1. I hvilken grad påvirker faktoren kjønn oppfattelsen av egen økonomisk situasjon?

I litteraturgjennomgangen blir lønnsforskjeller i høyere utdanning belyst (Bartsch, 2020). Mastergrad gir ofte høyere inntekt enn bachelorgrad, samt større mulighet for lønnsøkning (Bye, 2018). Basert på denne informasjonen har vi identifisert et forskningshull som danner grunnlag for forskningsspørsmål 2:

2. Hvordan påvirker utdanningsnivå hvordan man opplever en gjennomsnittlig inntekt?

Litteraturen redegjør for sammenhengen mellom inntekt under oppveksten og inntekt i dag (Morgan, 2019). I denne sammenheng har vi identifisert mangel på forskning knyttet til påvirkningen dette har på oppfattelsen. Vi vil undersøke om det å vokse opp med lav inntekt i hjemmet påvirker hvordan man anser en gjennomsnittlig inntekt som voksen. Er man mer fornøyd med en spesifikk inntekt hvis man har vokst opp med lite, sammenlignet med en som har vokst opp med mer? Dette danner grunnlag for forskningsspørsmål 3:

3. Hvor stor påvirkning har økonomisk situasjon under oppveksten på oppfattelsen av inntekt i dag?

1.1 Gjennomføring

Forskningsspørsmål 1 har blitt besvart gjennom å sortere ut kvinner og menns svar på spørsmålet: "Hvordan oppfatter du din egen økonomiske situasjon", når hele utvalget ligger innenfor samme lønnsnivå. Funnene presenteres i et søylediagram som viser forskjellene hos kvinner og menn.

Forskningsspørsmål 2 har blitt besvart gjennom en multinominal logistisk regresjonsanalyse hvor spørsmålet: "hvordan oppfatter du din egen økonomiske situasjon" er vår avhengige variabel. Det har i tillegg blitt kontrollert for kjønn, alder og grad av høyere utdanning i analysen.

Forskningsspørsmål 3 er også blitt besvart gjennom en multinominal logistisk regresjon. Regresjonen i forskningsspørsmål 3 er en forlengelse av regresjonen i forskningsspørsmål 2. Den har som i forskningsspørsmål 2 blitt kontrollert for kjønn, alder og høyere utdanning. I tillegg har den blitt kontrollert for tre nye uavhengige variabler som baserer seg på svar på spørsmålet: *“Når du tenker tilbake på oppveksten din, hvordan var familiens økonomiske situasjon”*.

1.2 Nøkkelfunn

Funnene fra oppgaven viser at kvinner er mer fornøyd med en gjennomsnittsinntekt enn menn. De som har tatt mastergrad er mer fornøyd med inntekten enn de som har tatt bachelorgrad, til tross for at inntekten er den samme. Den økonomiske situasjonen under oppveksten påvirker ikke hvor fornøyd man er med en gjennomsnittlig inntekt i dag. Den økonomiske situasjonen under oppveksten kan likevel ha betydning for hvilken inntekt du ender opp med i voksen alder.

1.3 Oppgavens oppbygning

Oppgaven er delt opp i ulike kapitler som igjen er delt opp i flere underkapitler.

Kapittel 2 tar for seg litteraturen oppgaven baserer seg på. Den består av tidligere forskning, samt relevant teori. Kapittel 3 fremlegger oppgavens hypoteser som baseres på de tre forskningsspørsmålene som ble presentert innledningsvis. Kapittel 4 fremlegger hvilken data som er brukt i analysene. Kapittel 5 redegjør for metoden brukt til å gjennomføre denne oppgaven.

I kapittel 6 fremlegges regresjonsanalysene og resultatet blir presentert. I kapittel 7 blir funn fra kapittel 6 diskutert opp mot hverandre og drøftet opp mot tidligere forskning og teori fra litteraturgjennomgangen. I kapittel 8 blir det fremlagt en konklusjon. Avslutningsvis blir kildelisten presentert sammen med tabeller.

2. Litteraturgjennomgang

I dette kapitlet presenteres litteraturen som oppgaven baserer seg på. Det blir først tatt en gjennomgang av tidligere forskning av tema, før sosioøkonomisk status blir definert og presentert. Her belyses det hvordan foreldres høyere utdanning påvirker barnas høyere utdanning. Gjennomgangen inneholder også informasjon om kjønnsfordeling i høyere utdanning, samt forholdet mellom utdanning, alder og lønn. Dette er faktorer som er relevant til problemstillingen, fordi det danner grunnlaget for hvordan man opplever og ser på sin egen økonomiske situasjon.

Forsker Jay L. Zagorsky ved senter for HRM i Ohio forsket på ektefellers syn på familiens økonomi. I sin forskning brukte han tall fra National Longitudinal Surveys (NLS) fra USA. Dette er et datasett som inneholder informasjon om blant annet finansiell data. Han fant at kvinner og menn i samme husstand ga ulike svar på flere av de samme spørsmålene tilknyttet deres inntekt og verdier. Veldig få ektefeller var enig i familiens økonomiske situasjon. (Zagorsky, 2003, s. 128). Over halvparten av alle parene hadde rapportert over 5000 USD ulikt som svar på familiens inntekter. 10% av alle parene varierte med over 15,000 USD. Forskningen viste at menn rapporterte høyere inntekt og store verdier slik som biler og bolig, mens kvinnen rapporterte lavere inntekt og hvor mye gjeld familien skyldte.

Da parene skulle rapportere egen inntekt og hva de mente ektefellens inntekt var, ble det også ulike svar. Både mannen og kvinnen oppført høyere lønn for seg selv, enn det ektefellen har oppført for dem. (Zagorsky, 2003, s. 141-142). Tall fra undersøkelsen (NLS) viste at mannen oppførte 1699 USD mer for seg selv enn kvinnen oppførte for mannen. Kvinnen oppførte 1228 USD mer for seg selv enn mannen gjorde for henne. Veldig mange ektefeller rapporterte dramatiske forskjeller i familiens inntekt, mye fordi begge parter overvurderer egen inntekt og undervurderer ektefellens inntekt. (Zagorsky, 2003, s. 142).

Den økonomiske situasjonen innenfor husholdninger kan altså oppleves ulikt. Finnes det en felles oppfattelse innenfor husholdningen om den minste inntekten for å få endene til å møtes? Plug og

Praag (1998) fant lite som støttet dette. Deres forskning tok sted i Tyskland, med tyske kvinner og menn. Eksperimentet fokuserte på å intervjuer kvinner og menn separat for å sammenligne svarene. Spørsmålene de stilte baserte seg på kostnadene knyttet til barn. For aleneforeldre trengte mannen mer penger enn kvinnen for å få endene til å møtes. For foreldre i parforhold ble situasjonen snudd opp ned. Her oppga kvinnen mer penger enn mannen for å få endene til å møtes (Plug & Praag, 1998). Her kan det trekkes paralleller til kvinner og menns forbruk.

Forskerne Tahira og Mugenda (2000) har skrevet en artikkel basert på menn og kvinners oppfattelse av økonomi basert på deres pengebruk adferd. I følge Hira og Mugenda finnes det lite forskning som baseres direkte på kvinner og menns oppfattelse av egen økonomi, og har derfor fokusert artikkelen på forbruksmønster i forsøk på å kaste lys på hva som påvirker oppfattelsen (Hira, & Mugenda, 2000). Undersøkelsene viste at kvinner og menn som ikke opplever at de har problemer relatert til forbruk, som for eksempel overforbruk av penger hadde rimelig like forbruksmønstre. Hos dem som opplevde problemer relatert til forbruk var det dobbelt så mange kvinner enn menn som brukte penger på ting de ikke hadde behov for og hadde oftere ikke-planlagte kjøp. Kvinner brukte oftere penger på eiendeler for å feire noe og de hadde vanskeligere for å unngå å handle på salg. Likevel er flere forskere av den oppfatning at kvinner bruker mer penger på husholdning og barn, enn menn (Ringdal, & Sjusen, 2019). I følge Sheryl Sandberg bruker kvinner faktisk opptil 90 prosent av inntekten sin på husholdet, mens tallet hos menn ligger mellom 30 og 40 prosent (Moeller, 2019). Ifølge forskningsleder Elling Borgeraas (SIFO) velger kvinner å bruke penger på familien i stedet for seg selv og er derfor forventet å bruke penger på barna, i motsetning til mannen som er forventet å bruke penger på seg selv eller investeringer (Borch, 2015).

Videre funn fra Hira og Mugendas forskning viste at 51 prosent av kvinner mot 40 prosent menn var fornøyd med sparepengene sine. De fant også at 36 prosent av kvinner mot 27 prosent menn var misfornøyd med sin nåværende økonomiske situasjon. Menn var mer fornøyd med evnen til å håndtere uforutsette økonomiske kriser, og mer fornøyd med sin nåværende økonomiske situasjon (Hira, & Mugenda, 2000)

Funnene av forbruksmønster og oppfattelse av økonomien hos kvinner viste seg å fremstå som selvmotsigende. Kvinner var misfornøyd med sine sparepenger og finansielle situasjon, men hadde likevel en høyere andel av ukontrollerte kjøp av ting som de ikke trengte. På en annen side finnes det forskning på at kvinner bruker mer penger på husholdningen enn menn (Moeller, 2019). Hos menn viste det seg også noen selvmotigelser. Menn var veldig fornøyd med deres nåværende situasjon og deres evner til å håndtere finansielle kriser, men likevel misfornøyd med sine sparepenger (Hira, & Mugenda, 2000). Likevel tilsier annen forskning at menn i utgangspunktet skal ha mer penger igjen å spare da et flertall av kvinner bruker mest penger på husholdet (Borch, 2015).

Disse funnene viser til en sammenheng mellom penger og følelser. Per Espen Stoknes har skrevet en bok han kaller “Penger og sjel” (Stoknes, 2017). Boken tar for seg hvordan det finnes en sammenheng mellom økonomi og følelser og hva penger gjør med mennesker. I denne litteraturgjennomgangen ønsker vi å trekke frem den delen av boken som omhandler noe Stoknes kaller “vanemennesket” og den “hedonistiske tredemølle” (Stoknes, 2017, s. 75-76).

“Vanemennesket”

Mennesker kan vende seg til nesten alt, så lenge tilstanden vedvarer over en viss tid (Stoknes, 2007, s. 75). I følge Stoknes er dette spesielt aktuelt når det kommer til penger og levestandard. Er vi vant med å leve med lite, anser vi dette som normalt. Får vi mer penger og flere materielle goder, blir dette i stedet normalt. Det vil si at hvis du får høyere inntekt i januar, vil gleden av denne økningen forsvinne med 40 prosent til desember fordi du venner deg til det. Nesten halvparten av tilfredsheten forsvinner. Fattige land har høyere tilfredshet enn rike land, nettopp fordi deres muligheter for inntektsøkning er lave (Stoknes, 2007, s. 75).

“Hedonistisk tredemølle”

En hedonist er en person som alltid ønsker å være på sitt mest tilfredsstilte. “Hedonistisk tredemølle” kan forklares som båndet på tredemøllen hvor man må løpe raskere og raskere for å forbli på samme sted (Stoknes, 2007, s. 76). Ikke alle er bevisst på hvor raskt vi venner oss til ting,

for eksempel inntektsøkning. Dette kan føre til overinvestering i eiendeler som igjen fører til at man må arbeide hardere for å oppnå enda en inntektsøkning. Resultatet kan bli et liv basert på lønnsarbeid og inntjening, med lite rom for å nyte egen økonomiske situasjon (Stoknes, 2007, s. 76).

2.1 Sosioøkonomisk status

Sosioøkonomisk er et sammensatt begrep som tar for seg både sosiale og økonomiske forhold. Begrepet blir gjerne brukt i sammenhenger mellom sosial ulikhet og økonomisk ulikhet (Tjernshaugen & Tjora, 2019). Sosioøkonomisk status er sammensatt av en persons utdanning, yrke og inntekt. Høy sosioøkonomisk status indikerer høy utdanning, god jobb og god inntekt. Lav sosioøkonomisk status indikerer det motsatte (Bufdir, 2018).

Har du foreldre med høy sosioøkonomisk status, er det statistisk sett en rekke fordeler på vei. Barn med høy status trives bedre på skolen enn barn av lav status, men jenter trives mye bedre enn gutter uavhengig av status. Av jentene med høy status trives 65%, mot jentene med lav status hvor 48% trives. Av gutter og jenter med lav status gruer 9% av guttene seg til skolen, mens hos jentene ligger tallet på 4% (Bufdir, 2018).

Planer om høyere utdanning blir belyst gjennom sosioøkonomisk status. Dette handler i stor grad om forventninger, både fra foresatte, og forventninger du har til deg selv (Bakken & Elstad, 2012). Sosial sammenligningsteori ble bragt frem i lyset i 1954 av Leon Festinger. Teorien hans går ut på at når vi vurderer oss selv, bruker vi andre mennesker som referansepunkt. Ifølge Festinger vurderer vi våre evner, holdninger og eiendeler etter hva mennesker rundt oss besitter (Festinger, 1954, s. 117.). Sosial sammenligning kan deles inn i tre deler: Sammenligning med personer som er lik seg selv, sosial sammenligning oppover og sosial sammenligning nedover. Å sammenligne seg med personer som er lik seg selv gjør vurderingene mer stabile og nøyaktige. Sosial sammenligning oppover oppstår når vi sammenligner oss med mennesker vi mener er bedre enn oss. Dette resulterer i et ønske om selvforbedring. Sosial sammenligning nedover er motsatt. Da sammenligner vi oss med mennesker vi mener er verre enn oss selv, noe som resulterer i økt selvfølelse (Collins, s. 52).

Foreldres utdanning er noe som kan gi barn høy status. Deres utdanning spiller derfor en viktig rolle for hvorvidt barn tar både lavere og høyere utdanning (Ekren, 2014). Blant gutter med høy status forventer 79 prosent at de skal ta høyere utdanning, altså sammenligning oppover. Blant gutter med lav status ligger tallet på 30 prosent og flertallet sammenligner seg dermed nedover (Bakken & Elstad, 2012). Karaktersnitt fra grunnskolen viser at barn av foreldre med høy utdanning i gjennomsnitt hadde 45,6 av 60 mulige poeng, mot 33,6 av 60 mulige hos barn av lavt utdannede foreldre. På videregående yrkesfag fullfører kun 36 prosent av guttene av foreldre med grunnskole som høyeste utdanning innen fristen på fem år, og 20 prosent innen normert tid (Ekren, 2014). I Norge har 4 av 5 studenter en eller begge foreldre med utdanning fra høyskole eller universitet. Det generelle utdanningsnivået i befolkningen øker samtidig som det kun er 40 prosent av studentene av foreldre med lav utdanning som fullfører graden ved universitet eller høyskole (Keute, 2018).

Utdanningsmobiliteten er høyere i Norge sammenlignet med gjennomsnittet hos andre OECD land (Regjeringen, 2021). Flere har tatt høyere utdanning på tross av at de har foreldre med lavere utdanning (Regjeringen, 2021). Likevel er utdanningsmobiliteten lav. Et standardmål brukt for intergenerasjonell mobilitet viser at utdanningsmobiliteten ligger på 0,22. Dette tallet gir en god prediksjon på at foreldres utdanning påvirker barns utdanning i stor grad (Regjeringen, 2021). De fleste barn av foreldre med lav utdanning, ender selv opp med å velge en lavere utdanning. Og vise versa (Salvanes, 2017).

Inntektsmobilitet mellom generasjoner vil si at barn tjener mer enn sine foreldre når de selv blir voksne. Inntektsmobiliteten i Norge er en av de høyeste i verden (Ermisch, Jäntti og Smeeding, 2012). Forskningsprosjekt gjennomført av statistisk sentralbyrå avdekket derimot at barn av lavere husholdningsinntekt, har selv lavere husholdningsinntekt som voksen (Epland, 2019). Dette tydeliggjøres når vi setter tallene opp mot barn av høyere husholdningsinntekt. Derimot er det lavere inntektsmobilitet hos kvinner enn menn. Blant kvinner som tilhørte lavere husholdningsinntekt som barn befinner 32% seg på samme nivå som voksen, mot 26% for menn (Epland, 2019).

Utdanning har også ulikheter når det kommer til kjønn. Tall fra SSB viser at 39 prosent kvinner mot 30 prosent menn hadde høyere utdanning på høyskole og universitet i 2019. Dette er en økning hos begge kjønn på forholdsvis 9 prosentpoeng hos kvinner og fem prosentpoeng for menn fra 2009 (Bartsch, 2020). I aldersgruppen 25 - 29 år har 59 prosent av kvinnene høyere utdanning mot 38 prosent av menn (Bartsch, 2020). Lang høyere utdanning på master og doktorgradsnivå har et knapt flertall av menn hvor det er 10,6 prosent menn mot 9,5% kvinner (Bartsch, 2020). Likevel har kvinner hatt en større økning i lang høyere utdanning fra 2017 til 2018. Kvinner hadde en økning på 0,4 prosentpoeng, mens menn hadde en økning på 0,2 prosentpoeng. Ti år tilbake i tid har kvinneandelen i høy lang utdanning økt med 4,2 prosent, mot 2,3 prosent hos menn (Bartsch, 2020).

Lønn knyttes også sammen med utdanning. Høyere utdanning gir høyere lønn (Bye, 2018). Gjennomsnittslønnen for personer med master og doktorgradsutdanning er hele 25% høyere enn for personer med bachelorgrad. I tillegg øker lønnsnivået med 16,9 % fra videregående til bachelorgrad (Se tabell: Bye, 2018). Nyutdannede har en brutto årslønn på rett over kr 425 000. Dersom de har jobbet i mer enn 5 år etter utdanningen har de en bruttoinntekt på rundt 572 000 kr. For nyutdannede med mastergrad er deres bruttoårsinntekt på rundt 572 000 kr. Masterutdannede som har arbeidet i mer enn 5 år etter utdanning har en brutto årsinntekt på over kr 728 000 (Se tabell: Bye, 2018).

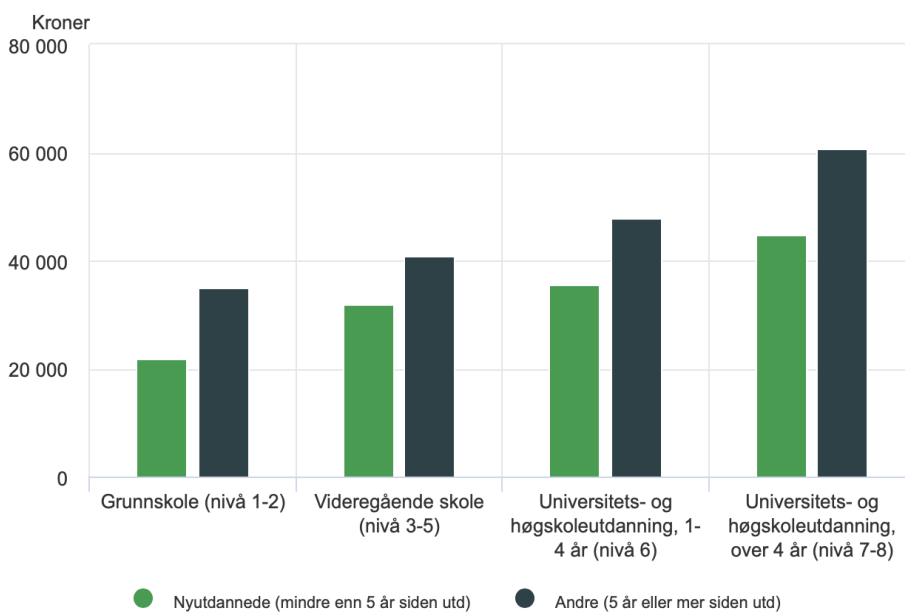

Figure 1 Avtalt månedslønn per utdanningsnivå (SSB årtall)

Lønnsforskjellene knyttes også sammen med hvor gammel man er. Jo eldre man blir, jo mer tjener man, på generell basis. Årsaken til dette er at man bygger opp ansiennitet og kan gjennom yrkeslivet bli forfremmet til høyere stillinger som gir høyere lønn (Askvik, 2020).

Statistikk fra SSB viser at kvinner som var 25 år i 2019 tjente 95,4 prosent av det mannen tjente, mens kvinner som var 55 år, tjente 83,7 prosent av menn det samme året (Askvik, 2020). Jo eldre man blir, jo større blir lønnsforskjellene mellom kvinner og menn. Dersom dette sammenlignes med yrket til kvinner og menn blir forskjellene fra 25 år til 55 år belyst ved mulighet for lønnsstigning. I alle yrkesgrupper vil lønnen stige etterhvert som man blir eldre, men stigningen er veldig varierende. De kvinne dominerende yrkene som frisør, renholder og helsearbeidere har mindre stigning enn de manns dominerende yrkene som ingeniører og ledere med en brattere lønnsstigning (Askvik, 2020). Gjennomsnittlig månedslønn stiger til slutten av 40 årene før den flater ut mot slutten av arbeidslivet. (Grini, Johnsen & Kornstad, 2020).

Selv om foreldres utdanning og barns fremtidige utdanning lenge har hatt sterke relasjoner til hverandre, er inntekt i hjemmet under oppveksten også er relatert til forskjellene blant barn og unges karakterbok. Selv om foreldres oppdragelsesmetoder også har betydning, viser forskning at penger faktisk forbedrer barns prestasjoner og utdanningsnivå (Cooper & Stewart, 2013).

En samling av 34 studier fra OECD (organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling) undersøkte om penger i seg selv er årsaken til disse forskjellene, eller om foreldres utdanningsnivå og barns holdninger til sine foresatte også spiller en rolle. Funn fra studiene viser en klar sammenheng mellom penger og barns prestasjoner. Barn som vokser opp i lav inntekts-husholdninger har dårligere sosiale, kognitive og atferdsmessige ferdigheter som et resultat av lav økonomi i hjemmet, uavhengig om foreldre-egenskapene og hjemmemiljøet var bra eller dårlig (Cooper og Stewart, 2013).

Av alle 34 studiene som ble gjennomført var det kun fem som ikke kunne påvise en klar sammenheng om at penger påvirker barns utvikling, og fire av disse kan forklares med metodiske årsaker. Studiesamlingen avdekket også at en økning i inntekt hos mor forbedrer barns utdanningsresultater. En økning i inntekt hos far ga ingen effekt (Cooper & Stewart, 2013).

Utviklingspsykolog og professor Ariel Kalil har i sin forskning undersøkt utviklingen av inntektsbaserte hull i barns utvikling (Morgan, 2019.). Foreldre ønsker å investere i barns utvikling, og de tidlige mulighetene et barn får, baserer seg ofte på foreldres utdanning eller kompetansenivå. Dette skaper avstand mellom de rike og de fattige på skolebenken. De rike barna får høyere kompetanse, mens de fattige barna ikke klarer å holde følge. Dette kaller professor Kalil for inntektsbaserte hull. Hun mener også at de inntektsbaserte hullene har en tendens til å følge barn gjennom oppveksten. Hull som oppstår hos en 2-3 åring vil som regel ikke tettes gjennom skolegangen. Hun mener at små barn med lav inntekt og lav kompetanse ofte vil være de samme barna som går ut av videregående skole med lavere karakterer og mindre sjanse for å utdanne seg. I følge Kalil finnes det en sterk sammenheng mellom ulikhet som barn og ulikhet som voksen. Det vil si at barn som vokser opp i lavinntektshusholdninger, ofte vil være i den nedre delen av inntektsnivået som voksen. Det er såklart ikke forutbestemt, men er et utfall som ofte oppstår (Morgan, 2019).

3. Hypoteser

Basert på litteraturen spisses problemstillingen til 3 konkrete forskningsspørsmål. På bakgrunn av disse forskningsspørsmålene er det dannet tre hypoteser, ett for hvert spørsmål. Hypotesene inkluderer de faktorene problemstillingen skal testes opp mot: Kjønn, alder, utdanningsnivå og inntekt under oppveksten.

Hypotese 1

H_0 : Kvinner er ikke mer fornøyd med egen økonomisk situasjon enn menn.

H_1 : Kvinner er mer fornøyd med egen økonomisk situasjon enn menn.

Hypotese 1 er basert på funn om at kvinnen rapporterer lavere samlet inntekt enn menn. Hypotesen blir derfor at kvinnen er mer fornøyd med inntekten og har mindre behov for å rapportere høyere tall enn de faktiske er. Hira og Mugenda (2000) fant at menn er mer fornøyd med sin økonomiske situasjon når forskningen var knyttet til forbruk. Undersøkelse i denne oppgaven er knyttet isolert til hvordan kjønn påvirker oppfattelsen av hvor fornøyd man er med egen økonomisk situasjon.

Hypotese 2

H_0 : De som har tatt masterutdanning er mer fornøyd med inntekten sin.

H_1 : De som har tatt bachelorutdanning er mer fornøyd med inntekten sin.

Litteraturen redegjør for at de med høyere utdanning har høyere lønn enn de med lavere utdanning. Master og doktorgrad gir 25% høyere gjennomsnittslønn enn bachelor, mens bachelorgrad gir 16,90% høyere gjennomsnittslønn enn videregående (Bye, 2018). Siden oppgaven er avgrenset til lønnsnivået 500 000-599 000 kr i året, er hypotesen at man er mer fornøyd med denne inntekten hvis man har bachelorgrad.

Hypotese 3

H₀: Den økonomiske situasjonen under oppveksten har ingen betydning for hvordan du opplever en gitt inntekt i dag.

H₁: Den økonomiske situasjonen under oppveksten har betydning for hvordan du opplever en gitt inntekt i dag.

Hypotese 3 tar utgangspunkt i Ariel Kalils forskning (Morgan, 2019) som viser til at barn av lavinntektsfamilier ofte ender opp med lavere inntekt som voksen. Den er også basert på inntektsmobiliteten som tilsier det samme. Cooper og Stewart (2013) har også belyst en sammenheng mellom penger og barns utdanningsnivå. Vår hypotese er derfor at hvis man som barn er vant med mindre penger, klarer man seg med det man har som voksen, i motsetning til barn som har vokst opp med mer (Ref: vanemennesker, Stoknes, 2007).

4. Data

I dette kapittelet presenterer vi datasettet vårt og variablene inkludert i analysen. Til slutt kommer en oversikt over hvor mange av respondentene som hører til under de ulike kategoriene.

Analysen bygger på opplysninger fra samfunnsundersøkelsen Norsk Monitor som er laget av Ipsos. Norsk Monitor er en grundig sosiokulturell studie som beskriver det norske samfunnet. Undersøkelsen inneholder rundt 3000 spørsmål, og den har blitt besvart hvert andre år av ca. 38 000 personer siden 1985 (ipsos, 2021). Vi har valgt å kun fokusere på svarene som ble avgitt i 2019, og fikk dermed et utvalg på 2970 personer. Gjennomsnittslønnen i Norge var i 2019 kr 572 640 (lønn, ssb, 2019). Svarene i datasettet var kategorisert med intervaller på hundre tusen. Det ble derfor inkludert all data fra intervallet 500 000- 599 0000 kr i bruttolønn per år, selv om dette også inkluderer de med lavere bruttolønn enn gjennomsnittet. Dette resulterte i et utvalg på 604 personer. Vi skal kun analysere et fåtall av de rundt 3000 spørsmålene respondentene har svart på.

4.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen i analysen er Q71 som er: “Hvordan oppfatter du din egen økonomiske situasjon? Trenger du egentlig mer penger enn det du har for å kunne leve et tilfredsstillende liv, klarer du deg med dine nåværende inntekter eller ville du kunne klare deg med mindre dersom du måtte?”. Vi har valgt å ha Q71 som vår avhengige variabel fordi vi ønsker å finne ut om de uavhengige variablene vil påvirke hvordan folk opplever sin egen økonomiske situasjon ved en gitt inntekt.

4.2 Uavhengige variabler

Vi benytter følgende uavhengige variabler:

4.2.1 Kjønn

Vi har valgt å ha kjønn som en uavhengig variabel fordi vi ut ifra litteraturen har sett at kjønn er en vesentlig faktor for opplevelse av økonomisk situasjon (se Zagorsky, 2013, Plug & Praag, 1998, Hira & Mugenda, 2000). Kjønn er en kategori som er delt inn i menn og kvinner. Vi har opprettet

en dummyvariabel for kjønn, hvor Kjønn=1 hvis kvinne. En dummyvariabel er en binær variabel med verdi 1 eller 0, som gjør det mulig å analysere variabler som i utgangspunktet ikke har en naturlig tallverdi, men hvor kun en kategorisering er mulig (enten/eller). I denne sammenhengen er kjønn binært, som vil si at det enten er mann eller kvinne.

4.2.2 Alder

De som har svart på spørreundersøkelsen er mellom 15 og 96 år. Vi har valgt å kun inkludere svarene som har blitt avgitt av personer over 25 år fordi de som er under 25 ofte er i en mer midlertidig økonomisk situasjon, f.eks. grunnet studier. Alder er inkludert i analysen fordi yngre gjerne er mer fornøyd med en gjennomsnittsinntekt enn eldre, og det er derfor fornuftig å kontrollere for dette. Alderen er delt inn i grupper for å at det skal bli mer oversiktlig og lettere å lese resultatene. Dessuten ville det ikke vært hensiktsmessig å ha med hver alder som en egen variabel fordi det er lite sannsynlig at oppfattelsen endres ved å bli ett år eldre. Videre opprettet vi dummyvariabler for de ulike aldersgruppene for å få en samlet oversikt over hvordan hvert aldersintervall påvirker den avhengige variabelen.

4.2.3 Utdanning

Utdanning ble sortert i to grupper, hvor det kun ble inkludert bachelorgrad og mastergrad. Det er kontrollert for utdanningsnivå fordi det er naturlig å forvente høyere lønn ved høyere utdanning. Dermed virker det rimelig at en gjennomsnittlig årsinntekt oppleves annerledes ved ulikt utdanningsnivå. Vi har laget én dummyvariabel for alle som har tatt bachelorgrad (bsc) og én dummyvariabel for alle som har tatt mastergrad (msc). Basekategorien blir dermed de som har lavere utdanning enn dette som sin høyeste fullførte utdanning.

4.2.4 Opplevelse av familiens økonomiske situasjon under oppveksten

Den siste uavhengige variabelen vi har tatt med er Q72 der spørsmålet er som følger: *“Når du tenker tilbake på oppveksten din, hvordan var familiens økonomiske situasjon. Hvilken av de følgende beskrivelsene passer best for tidsrommet da du var 10-15 år gammel?”*. Her kan de som besvarte spørreundersøkelsen velge mellom følgende tre alternativer:

Alternativ 1:	Familien hadde til tider dårlig råd, med bekymringer om hvordan en skulle få pengene til å strekke til.
Alternativ 2:	Familien hadde så en klarte seg når en var forsiktig med hvordan en brukte penger.
Alternativ 3:	Familien hadde romslig økonomi med mulighet for å skaffe seg det en trengte og hadde lyst på.

For hvert av svaralternativene er det opprettet en dummyvariabel. Basekategorien er de som ikke har svart på dette spørsmålet. Dette gjør det mulig å undersøke om opplevelsen av den økonomiske situasjonen i oppveksten vil påvirke hvor mye en inntekt mellom kr 500 000 og kr 599 000 oppleves i dag.

4.3 Oversikt over utvalget vi har benyttet oss av

Utvalget i denne regresjonsanalysen er samlet i en tabell som viser en oversikt over antall personer i de ulike gruppene analysen er delt inn i.

	Kvinner	Menn	Totalt
Respondenter	332	272	604
Bachelor	156	115	271
Master	131	72	203
Alder 25-34 år	61	53	114
Alder 35-44 år	81	62	143
Alder 45-64 år	160	104	264
Alder 65+	30	53	83

5. Metode

Samfunnsvitenskapelige problemer er som regel empiriske, og for å innhente nødvendig informasjon for å undersøke problemene, benyttes samfunnsvitenskapelig metode (Hellevik, 2002, s. 12). De samfunnsvitenskapelige metodene deles inn i to hovedkategorier hvor det skilles mellom kvantitative metoder og kvalitative metoder (Johannessen et al., 2016, s. 27). Kvantitative metoder er som regel tekniske og formaliserte, slik at man kan bruke matematiske begreper og teknikker for å analysere dataen som er samlet inn. I kvantitativ metode ønsker man å telle opp fenomener. (Johannessen et al., 2016, s. 28-29). I kvalitative metoder bruker man derimot ikke kvantifiserbare data.

5.2 Vår metode

For å løse denne oppgaven benyttes kvantitativ metode for å innhente informasjon. Det blir utført to regresjonsanalyser i Rstudio for å analysere svarene fra de utvalgte spørsmålene til spørreundersøkelsen Norsk Monitor. En regresjonsanalyse er en statistisk analysemetode som brukes for å finne sammenhenger mellom en avhengig variabel og en eller flere uavhengige variabler (Braut & Dahlum, 2018). Siden den avhengige variabelen er delt inn i tre kategorier benyttes det multinominal logistisk regresjon for å analysere dataen (Laerd statistic, 2021) Den avhengige variabelen i begge regresjonsanalysen er Q71:

“Hvordan oppfatter du din egen økonomiske situasjon? Trenger du egentlig mer penger enn det du har for å kunne leve et tilfredsstillende liv, klarer du deg med dine nåværende inntekter eller ville du kunne klare deg med mindre dersom du måtte?”.

Alternativ 1:	Trenger mer penger.
Alternativ 2:	Klarer meg med det jeg har.

Alternativ: 3	Kunne klart meg med mindre.
---------------	-----------------------------

Den første multinominelle regresjonsanalysen tar for seg sammenhengen mellom svarene som er avgitt på Q71 og de uavhengige variablene; kjønn, alder og utdanning. Svaralternativ 2 settes som basekategori for spørsmålet. Da blir det svaralternativ 1 og 3 som vises i regresjonen, og disse svaralternativene vises i forhold til svaralternativ 2. Både kjønn, alder og utdanning er gjort om til dummyvariabler. Den første regresjonsligningen blir dermed:

$$\text{Opplevelse av egen økonomisk situasjon} = \alpha + \beta_1 \text{Kvinner} + \beta_2 25_34\text{år} + \beta_3 35_44\text{år} + \beta_4 45_64\text{år} + \beta_5 65_96\text{år} + \beta_6 \text{BSc} + \beta_7 \text{MSc}$$

Den andre multinominelle regresjonsanalysen bygger videre på den første, og kontrollerer i tillegg for variabelen Q72; oppfatning av familiens økonomiske situasjon under oppveksten. Den andre regresjonsligningen blir som følger:

$$\text{Opplevelse av egen økonomisk situasjon} = \alpha + \beta_1 \text{Kvinner} + \beta_2 25_34\text{år} + \beta_3 35_44\text{år} + \beta_4 45_64\text{år} + \beta_5 65_96\text{år} + \beta_6 \text{BSc} + \beta_7 \text{MSc} + \beta_8 Q72_1 + \beta_9 Q72_2 + \beta_{10} Q72_3$$

Alfa og Beta er regresjonskoeffisienter. Alfa er konstantleddet, som betyr at den ikke varierer. Den viser funksjonen sitt skjæringspunkt på Y-aksen, og forteller oss dermed størrelsen på den avhengige variabelen dersom de uavhengige variablene er null. Beta er stigningskoeffisienten som beskriver hvordan grafen vokser eller synker i tråd med de uavhengige variablene, og viser altså hvor mye en enhets endring i den uavhengige variabelen vil påvirke den avhengige variabelen (Hellevik 2002). Uavhengige variabler er variabler som forutsettes å påvirke en eller flere andre variabler. En uavhengig variabel kalles også for en årsaksvariabel eller forklaringsvariabel (Grønmo & Dahlum, 2021). Dersom en legger til flere uavhengige variabler i en regresjonsanalyse, vil de andre uavhengige variablene også endre seg.

5.3 Hypotesetester

Vi finner Beta (β) for de uavhengige variablene når vi gjennomfører regresjonsanalysen. Beta er stigningstallet. Den forteller noe om hvor stort utslag en enhets endring av den uavhengige variabelen vil ha på analysens avhengige variabel. Dersom det hadde vært en betaverdi på 1,1 vil en økning i den uavhengige variabelen tilsvarende en enhet gi en økning i den avhengige variabelen på 1,1. Betydningen av én enhets økning avhenger av skalaen variabelen måles på.

For å finne ut om sammenhengen mellom den uavhengige og den avhengige variabelen er tilfeldig eller ikke, vil det gjennomføres en hypotesetest. Det settes derfor opp en nullhypotese og en alternativ hypotese:

H_0 : Det er ingen sammenheng mellom variablene; $\beta = 0$

H_1 : Det er sammenheng mellom variablene; $\beta \neq 0$

Etter gjennomføring av hypotesetester, kan man beholde eller forkaste nullhypotesen. Dette bestemmes på bakgrunn av hvilke signifikansnivå beta koeffisienten er signifikant for, noe som kan ses ut fra stjernene i tabellen. Dersom beta har stor nok verdi og standardavviket er lite, betyr det at sammenhengen mellom variablene er signifikant, og vi kan dermed forkaste nullhypotesen for et gitt signifikansnivå. Signifikansnivået måles ved en p-verdi. Denne p-verdien forteller noe om hvor sannsynlig det er at den avhengige og uavhengige variabelen henger sammen gitt det definerte utvalget og at nullhypotesen stemmer. En p-verdi på lavere enn 0,05 er statistisk signifikant, mens en p-verdi på høyere enn 0,05 er ikke statistisk signifikant. Denne verdien kan også kalles for et konfidensintervall, hvor $p < 0,05$ gir et konfidensintervall på 5%. Dersom p-verdien er lavere enn 0,01, vil det tilsvare et konfidensintervall på 1% - dette er et lavere signifikansnivå, som forteller at det er lavere sannsynlighet for at sammenhengen er tilfeldig. En signifikant sammenheng tilsier at funnet er reliabelt. Da vil samme undersøkelse mest sannsynlig gi de samme observasjonene hvis den gjøres på nytt med et annet utvalg fra den samme populasjonen (Svartdal 2021).

5.4 Validitet og reliabilitet

Det er viktig å vurdere reliabilitet og validitet knyttet til metoden benyttet i denne oppgaven. Validitet handler om hvorvidt man kan trekke gyldige slutninger ut fra undersøkelsen som er gjennomført. For å kunne trekke en gyldig slutning, må resultatet ha høy reliabilitet, som betyr at det må være nøyaktighet i målingene (Dahlum 2021).

Ytre validitet betyr at funnene i undersøkelsen kan generaliseres. Det vil si at resultatene som er oppnådd etter å ha studert et begrenset omfang er gjeldene for flere enn de som er blitt undersøkt. (Dahlum 2021). Jo flere undersøkelsesobjekter en har og jo mer tilfeldig utvalget er, jo mer sikker kan en være på utvalg er representativt og gjenspeiler synspunktene til befolkningen som en helhet. Reliabiliteten handler om problemer som kan oppstå i forhold til hvordan dataen er samlet inn og registrert. Feil som kan oppstå i forbindelse med registrering av data kan være knyttet til antall observasjoner, og hvor mange enheter og variabler som har blitt undersøkt (Hellevik).

Som tidligere nevnt baserer oppgaven seg på spørreundersøkelsen Norsk Monitor for å nå ut til flest mulig mennesker. I 2019 var det 2970 personer som besvarte undersøkelsen. Dette har gjort at dataen har blitt samlet inn fra et mer tilfeldig utvalg enn vi hadde klart dersom vi skulle sendt rundt en spørreundersøkelse selv. Siden oppgaven er avgrenset til å kun fokusere på respondentene som tjener mellom 500 000 og 599 000 kr i året, ble det endelige utvalget på 604 personer. Det kan diskuteres om dette er et tilstrekkelig utvalg, men i og med at det er avgrenset til et inntektsintervall og kun gjelder 2019 legger vi til grunn at utvalget er tilstrekkelig stort.

Reliabilitet handler om stabilitet i målingene. Hvis en måler det samme flere ganger og får samme resultat hver gang, kan en si at målet er reliabelt (Svartdal 2021). Spørreundersøkelsen Norsk Monitor har blitt besvart hver andre år, og det hadde dermed vært mulig å sjekke svarene fra flere år. Likevel har vi valgt å kun innhente svar som er avgitt i 2019 for å unngå at opplevelse av egen inntekt ved en gitt inntekt endres i takt med prisnivået i samfunnet på grunn av inflasjon. Det hadde også vært mulig å finne gjennomsnittsinntekten for et eller flere tidligere år og sammenlignet

resultatene fra de ulike årene mot hverandre. Dersom resultatene hadde vært det samme for flere år ville reliabiliteten i undersøkelsen vår vært høyere.

Indre validitet handler om at funnene i undersøkelsen kan forklares gjennom hypotesen. Definisjonsmessig validitet er en form for indre validitet. Dette brukes for å vurdere om indikatoren som er valgt egentlig måler det den skal (Dahlum 2021). Dersom det er vanskelig å gi en god operasjonell definisjon av noe, blir det også vanskelig å gi nøyaktig analyse av sammenhengen mellom dette og noe annet. Dette kan føre til at reliabiliteten i undersøkelsen blir svekket, og dermed også den indre validiteten (Hellevik 2002).

Den avhengige variabelen i alle regresjonene gjennomført i oppgaven handler om hvordan folk opplever sin egen inntekt. Det er vanskelig å gi en god operasjonell definisjon av hvordan folk opplever noe, og det er mulig å tolke både spørsmålet og de ulike svaralternativene ulikt. Samtidig fokuserer oppgaven bare på de som har en inntekt på 500 000 til 599 000 kr i året. At disse har ulikt syn på om den inntekten er passelig, om de trenger mer eller om hadde klart seg med mindre for å leve livet fullt ut, er det som er interessant å undersøke selv om folk gjerne legger litt ulik betydning i hva det vil si å leve livet fullt ut. Den samme problemstillingen oppstår også når vi bruker den uavhengige variabelen som handler om hvordan folk oppfatter den økonomiske situasjonen til familien under oppveksten. Her har vi ingen informasjon om hvilken inntekt foreldrene hadde da de var små, og vet dermed ikke hva respondentene legger i de ulike svarene. Samtidig er vi interessert i å undersøke om den subjektive opplevelsen av den økonomiske situasjonen under oppveksten, vil påvirke hvordan man oppfatter den økonomiske situasjonen man befinner seg i, i dag - gitt at man har en gjennomsnittlig inntekt. Vi antar at denne subjektive opplevelsen er sammenlignbar på tvers av personer. Vi kan derimot se bort fra at variablene kjønn, alder og utdanning medfører tolkningsproblemer som svekker validiteten.

6. Analyse og resultat

Dette kapitlet har til hensikt å besvare oppgavens tre forskningsspørsmål. Forskningsspørsmålene vil bli besvart ved å redegjøre for de gjennomførte regresjonsanalysene og resultatet de viser. Det er gjennomført en deskriptiv analyse og to multinominelle logistiske regresjonsanalyser. Forskningsspørsmålene blir besvart i rekkefølge i hvert sitt delkapittel.

6.1 Ulik oppfattelse av egen inntekt blant kvinner og menn

Forskingsspørsmål 1: “I hvilken grad påvirker faktoren kjønn oppfattelsen av egen økonomiske situasjon?” blir besvart gjennom en deskriptiv analyse. Av de 604 respondentene som har svart på spørsmålet Q71er 332 kvinner og 272 menn. Resultatet av analysen er derfor vist i prosent, slik at skjevheten i utvalget i mindre grad påvirker tolkningen av funnene.

Spørsmålet Q71:

«Hvordan oppfatter du din egen økonomiske situasjon?»

De følgende svaralternativene til spørsmålet:

1: trenger du egentlig mer penger enn det du har for å kunne leve tilfredsstillende liv?

2: klarer du deg med dine nåværende inntekter?

3: eller ville du klare deg med mindre dersom du måtte?

Den deskriptive analysen, vist i tabellen under, gir en fordelingen på svarene fra kvinner og menn med en gjennomsnittlig årslønn i 2019. Svaralternativene er vist langs x-aksen, mens prosentandelen for hvert alternativ er vist loddrett langs y-aksen.

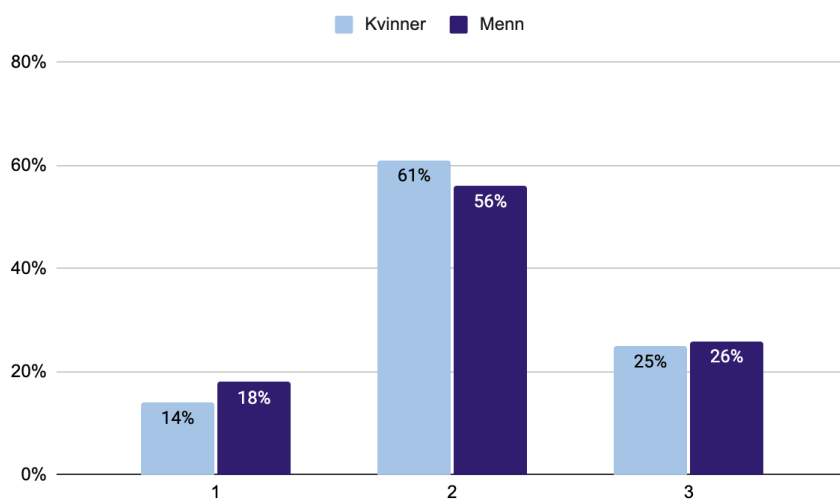

Figure 2 Opplevelse av inntekt

For svaralternativ 1 er det 14% av kvinner som har svart at de trenger mer enn sin nåværende inntekt for å leve et tilfredsstillende liv, mens det hos menn er 18%. Her er det 4% som skiller, hvor det er størst andel menn som har valgt svaralternativ 1. Dette forteller oss at det er flest menn som oppfatter sin inntekt som for lav til å kunne leve et tilfredsstillende liv.

Søylene for svaralternativ 2 viser høyere tall for både kvinner og menn. 61% av kvinnene har svart svaralternativ 2, mens blant mennene i utvalget er det 56% som har valgt dette svaralternativet. Ut fra de tre svaralternativene er det tydelig at de fleste kvinner og menn svarer at de har det de trenger for å kunne leve et tilfredsstillende liv. Det er likevel 5% som skiller de to kjønnene, og denne forskjellen forteller oss at det er flere kvinner som er tilfredse med sin økonomiske situasjon.

På det siste svaralternativet viser fordelingen 25% kvinner mot 26% menn. På dette svaralternativet er det kun 1% som skiller kvinner og menn, hvor et knapt flertall menn har svart at de kunne klart seg med mindre dersom de måtte.

Siden det er 4% flere menn som trenger mer penger, og bare 1% flere menn som mener de kunne klart seg med mindre, indikerer dette at menn er mindre fornøyd med en gjennomsnittlig inntekt enn kvinner. Kvinner er derimot sterkest representert på svaralternativ 2, som sier at de i større grad opplever at de har det de trenger. Det er likevel godt over halvparten av både kvinner og menn som har svart at de klarer seg med det de har. Dette indikerer at flertallet av respondentene i

utvalget er tilfredse. Den deskriptive analysen viser likevel at kvinnene i denne undersøkelsen er mer tilfredse med en samlet årsinntekt på 500 000-599 000 tusen kroner enn det mennene er.

6.2 Oppfattelse av inntekt basert på utdanningsnivå.

Gjennom en multinominell logistisk regresjon besvares oppgavens andre forskningsspørsmål: Hvordan påvirker utdanningsnivå hvordan en ser på sin egen økonomiske situasjon?

Den avhengige variabelen Q71 har tre ulike svaralternativer som har en naturlig rekkefølge. Det er kun svar alternativ 1 og 3 som vises i regresjonsanalysen nedenfor. Alternativ 2 som tilsier at de føler de har det de trenger for å kunne leve et tilfredsstillende liv, er basekategorien. Dette alternativet vises derfor ikke i resultatet, men fungerer som et referansepunkt for de to andre svaralternativene.

Koeffisienter som er signifikante er markert med asterisker bak koeffisienten i tabellen. Én asterisker (*) når $p < 0.1$, to (**) asterisker når $p < 0.05$ og tre (***) asterisker når $p < 0.01$. Det er vanlig å forkaste nullhypotesen ved en p-verdi mindre enn eller lik 0.05. Høyere p-verdi vil si at det er svakere statistisk sammenheng mellom den uavhengige og avhengige variabelen. Ved lavere p-verdier, og følgelig høyere signifikans, er det lavere sannsynlighet for at sammenhengene vi finner er tilfeldige.

Hvordan utdanningsnivå påvirker opplevelse av egen økonomi forsøker vi å besvare gjennom regresjonsanalysen vist nedenfor. Uavhengige variabler er kjønn, alder og utdanningsnivå. Dummyvariabelen for kjønn representerer kvinner, hvor menn er basekategorien. For utdanningsnivå blir basekategorien alle de som har en lavere utdanning enn en bachelorgrad.

	Trenger mer for å leve et tilfredsstillende liv (1)	Kunne klare seg med mindre dersom de måtte (3)
Kjønn (kvinner)	-0.522***	-0.189
25 – 34 år	3.249	-0.220
35 – 44 år	3.222	-0.138
45 – 64 år	2.338	-0.304**
65 – 96 år	-12.283	-0.256
Bachelor	-0.138	0.455
Master	-0.724**	0.597**
Konstantledd	-3.475	-0.919***
Signifikansnivåer: *p < 0.1; **p < 0.05; ***p < 0.01		

Den uavhengige variabelen “kjønn” viser i denne regresjonen en negativ korrelasjon i forhold til referansepunktet - svaralternativ 2. Korrelasjonen er negativ for både svaralternativ 1; trenger mer for å leve et tilfredsstillende liv og svaralternativ 3; kunne klart seg med mindre dersom de måtte. Under svaralternativ 1 er variabelen kjønn signifikant ved et konfidensintervall på 5%, men for svaralternativ 3 finner vi ikke en signifikant sammenheng. Dette samsvarer godt med resultatene fra den deskriptive analysen i 6.1 - selv etter å ha kontrollert for alder og utdanningsnivå er det

tydelig at kvinner i mindre grad føler at de trenger mer for å leve et tilfredsstillende liv. Tilsvarende er det fortsatt vanskelig å skille kvinner fra menn på spørsmål 3.

De uavhengige variablene for alder er 25-34 år, 35-44 år, 45-64 år og 65-96 år. For de tre første gruppene fra 25-64 år, er resultatene tilnærmet like. Under svaralternativ 1, de som føler de trenger mer, er det en positiv korrelasjon. Her er det antydning til at respondentene innenfor disse aldersintervallene svarer at de trenger mer penger for å kunne leve et tilfredsstillende liv. Under svaralternativ 3 er det en negativ korrelasjon. Disse negative verdiene viser at det er mindre sannsynlig at respondentene svarer at de kunne klart seg med mindre dersom de måtte. Det er verdt å merke seg at det kun er én av verdiene innenfor aldersgruppen 25-64 som er signifikant. Dette er den negative verdien under den avhengige variabelen - svaralternativ 3 - korrelert med den uavhengige variabelen for aldersgruppen 45-64 år. Her er det et konfidensintervall på 5%, som betyr at det er lav sannsynlighet for at denne verdien er tilfeldig.

Den siste uavhengige variabelen for alder er 65-96 år. Her er det negativ korrelasjon både for svaralternativ 1 og 3. For svaralternativ 1 er det en svært lav negativ verdi, dette forteller oss at det er lite sannsynlig at respondentene svarer at de trenger mer penger for å leve et tilfredsstillende liv. Siden begge verdiene for 1 og 3 er negative, er det sannsynlig at respondentene svarer svaralternativ 2. Respondentene som er i alderen 65-96 har svart at de klarer seg med det de har for å leve et tilfredsstillende liv. Svarene på alternativ 1 ser ut til å få lavere koeffisient med økende alder.

Regresjonen viser ingen signifikante verdier for personer som har fullført bachelorutdanning. Vi kan se at verdien under svaralternativ 1 er negativ og verdien under svaralternativ 3 er positiv, noe som indikerer at de med en bachelor heller velger svaralternativ 3 ovenfor 1.

For de som har fullført en mastergrad er begge verdiene signifikante, med et konfidensintervall på 5%. Det er en negativ korrelasjon mellom de som har tatt mastergrad og svaralternativ 1, og positiv korrelasjon mellom svaralternativ 3 og de som har master. Respondentene i utvalget som har en mastergrad er forventet å velge svaralternativ 3 ovenfor alternativ 1. Verdiene viser at det er mindre sannsynlig at de som har en master trenger mer penger for å kunne leve et tilfredsstillende liv. Det

er stor sannsynlighet for at de med en mastergrad mener at de kunne klart seg med mindre penger dersom de måtte.

Konstantleddet forteller oss størrelsen på den avhengige variabelen dersom de uavhengige variablene hadde vært null. Under svaralternativ 3 er konstantleddet signifikant på et 1% konfidensintervall. Denne verdien har ikke noe å si for resultatet, men forteller oss hvor på y-aksen den skjærer.

6.3 Økonomisk situasjon i oppveksten

Det tredje forskningsspørsmålet blir besvart gjennom en ny multinominell logistisk regresjonsanalyse. Forskningsspørsmålet tar for seg sammenhengen mellom Q71 og Q72, og undersøker hvordan oppfattelsen av den økonomiske situasjonen i dag har blitt påvirket av opplevelsen av den økonomiske situasjonen til familien under oppveksten.

I regresjonsanalysen vist nedenfor er de tre svaralternativene til Q72 inkludert som uavhengige variabler:

Q72:	Når du tenker tilbake på oppveksten din, hvordan var familiens økonomiske situasjon? Hvilken av de følgende beskrivelsene passer best for tidsrommet du var 10-15 år gammel?
------	--

Alternativ 1:	Familien hadde til tider dårlig råd, med bekymringer om hvordan en skulle få pengene til å strekke til.
Alternativ 2:	Familien hadde så en klarte seg når en var forsiktige med hvordan en brukte penger.
Alternativ 3:	Familien hadde en romslig økonomi med mulighet for å skaffe seg det en trengte og hadde lyst på.

Basekategorien for disse variablene er de som ikke har besvart spørsmålet. Grunnet denne basekategorien, vet en ikke hva de som ikke har svart mener - noe som kan være en utfordring for regresjonen.

	Trenger mer for å leve et tilfredsstillende liv (1)	Kunne klart seg med mindre dersom de måtte (3)
Kjønn (kvinner)	-0.522**	-0.190
25 – 34 år	3.510***	-0.214
35 – 44 år	3.516***	-0.066
45 – 64 år	2.652***	-0.215
65 – 96 år	-12.442***	-0.164
Bachelor	-0.155	0.435
Master	-0.740**	0.571*
Q72 svaralternativ 1	-0.887***	-0.217
Q72 svaralternativ 2	-1.096***	-0.440***
Q72 svaralternativ 3	-0.781***	-0.004
Konstantledd	-2.765***	-0.660***
Signifikansnivåer: *p < 0.1; **p < 0.05; ***p < 0.01		

For den uavhengige variabelen kjønn viser regresjonen det samme som i regresjonen presentert i 6.2, med kun en liten forskjell. Verdien under svaralternativ 1 er fortsatt signifikant, men har nå et konfidensintervall på 5% istedenfor 1%.

For aldersgruppene er alle koeffisientene under svaralternativ 1 signifikante, med et konfidensintervall på 1%. For aldersintervallene 25-34 år, 35-44 år og 45-64 år er koeffisientene positivt korrelert med alternativ 1. Dette viser at det er sannsynlig at personene i disse gruppene vil velge svaralternativ 1 - det er sannsynlig at de føler at de trenger mer for å kunne leve et tilfredsstillende liv. Gruppen 65-96 har også et konfidensintervall på 1% under alternativ 1, men denne sammenhengen er negativ – altså de er mindre sannsynlig å velge svaralternativ 1 ovenfor svaralternativ 3; kunne klart seg med mindre dersom de måtte.

Under utdanning vises det en negativ signifikant sammenheng mellom de som har en masterutdanning og svaralternativ 1, med et konfidensintervall på 5%. For svaralternativ 3 er det en positiv signifikant sammenheng, med et konfidensintervall på 1%. Det er sannsynlig at de som har en mastergrad velger å svare alternativ 3 i undersøkelsen. De mener de kunne klart seg med mindre for å leve et tilfredsstillende liv.

De tre siste uavhengige variablene lagt til i denne regresjonen er de tre mulige svaralternativene fra spørsmål Q72 - økonomisk situasjon i oppveksten. De uavhengige variablene Q72_1, Q72_2 og Q72_3 har alle negativt korrelerte sammenhenger under den avhengige variabelen for svaralternativ 1. Disse verdiene er signifikante med et konfidensintervall på 1%. Dette viser at det er lav sannsynlighet for at respondentene er misfornøyd med en samlet årsinntekt på kr 500 000-599 000 uansett hvordan din økonomiske situasjon var i oppveksten. Alle koeffisientene under svaralternativ 3 er også negative. Kun verdiene for de som hadde så de klarte seg under oppveksten er signifikante.

Ut i fra koeffisientene kan man se at det er størst negativ sammenheng mellom Q72_2 - de som hadde så de klarte seg under oppveksten. Deretter kommer alternativ Q72_1 - de som til tider hadde dårlig råd under oppveksten, mens Q72_3 - de som hadde en romslig økonomi under

oppveksten- viste lavest negativ sammenheng. Resultatene viser at uansett økonomisk situasjon under oppveksten svarer respondentene mest sannsynlig referansepunktet - du har det du trenger for å leve et tilfredsstillende liv. Dette indikerer at majoriteten er fornøyd med en inntekt på 500 000 - 599 000 kr. Regresjonsanalysen viser dermed ingen sammenheng mellom den økonomiske situasjonen til familien under oppveksten og oppfattelse av din nåværende økonomiske situasjon.

Konstantleddet viser her at for både svaralternativ 1 og 3, ligger verdiene innenfor et konfidensintervall på 1%.

6.4 Oppsummering av resultater

I dette kapitlet blir det vurdert hvorvidt hypotesene til oppgavens tre forskningsspørsmål skal beholdes eller forkastes.

Det første forskningsspørsmålet handler om forskjellene på kvinner og menn når det kommer til oppfattelse av egen økonomiske situasjon. Den deskriptive analysen viser at innenfor inntektsintervallet 500 000-599 000 kr, er kvinner mer fornøyd/tilfreds med egen økonomisk situasjon enn menn. Dermed kan nullhypotesen forkastes.

Forskningsspørsmål 2 omhandler hvordan utdanningsnivået påvirker oppfattelsen av egen økonomisk situasjon. Regresjonen viser at de som har tatt høyere utdanning innenfor utvalget inkludert i analysen er fornøyd med inntekten sin. Høyere utdanningsnivå har dermed en positiv sammenheng med oppfattelse av egen økonomisk situasjon. Nullhypotesen kan dermed ikke forkastes.

Det siste forskningsspørsmålet omhandler påvirkningen økonomisk situasjon i oppveksten har på oppfattelsen av din egen inntekt i dag. Regresjonsanalysen viser ingen tydelig sammenheng mellom økonomisk situasjon under oppveksten og oppfattelse av egen økonomisk situasjon i dag, ettersom de fleste svarte de var fornøyd med inntekten. Det er derfor ikke grunnlag for å forkaste nullhypotesen.

7. Diskusjon

Innledningsvis ble tre forskningsspørsmål presentert. I denne delen blir hvert forskningsspørsmål diskutert opp mot funn fra kapittel 6, tidligere forskning og litteratur.

7.1 Forskningsspørsmål 1

Den deskriptive analysen fra kapittel 7 viser sammenhengen mellom forskningsspørsmål 1: «I hvilken grad påvirker faktoren kjønn oppfattelsen av egen økonomiske situasjon?» og ulikheter hos kjønn. Siden svaralternativene analysen har tatt utgangspunkt i forteller hvordan respondentene opplever en gjennomsnittlig inntekt, kan dette tolkes på to ulike måter. På den ene siden kan svarene tolkes som et resultat av hvor fornøyd man er med sin egen økonomiske situasjon. Hvis man først tar for seg svaralternativ 1: trenger mer penger for å leve et tilfredsstillende liv, viser resultatet at 18% menn mot 14% kvinner har valgt dette svaralternativet. Disse funnene stemmer overens med svaralternativ 2: klarer deg med det du har, hvor 61% kvinner har valgt dette, mot 56% menn. Dette forteller oss at et flertall av kvinner er fornøyd med en årsinntekt på kr 500 000- 599 000. Dette funnet er i tråd med Zagorskys forskning (2003) på ektefellers syn på økonomi som viste at mannen rapporterte høyere samlet familieinntekt enn kvinnen, noe som kan tyde på at flere menn føler de trenger mer penger enn de har og dermed rapporterer ønsket inntekt, i stedet for faktisk inntekt.

Den andre måten å tolke svaralternativene på er i retning av aksept. Man er ikke nødvendigvis fornøyd, men aksepterer og klarer seg med det man har. I denne tolkningen er det også et flertall av kvinner som aksepterer sin nåværende økonomiske situasjon. Dette kan ha en sammenheng med at inntektsøkning for de kvinnedominerende yrkene er mindre enn hos de mannsdominerende (Askvik, 2020). Dårligere mulighet for inntektsøkning gjør at man er mer tilfreds med sin økonomiske situasjon (Stoknes, 2007, s. 75).

Analysen viste at menn trenger mer enn 500 - 599 000 kr for å få endene til å møtes, og dette samsvarer med Plug og Praags (1998) undersøkelser som avslører at mannen trengte mer penger enn kvinnen som aleneforeldre. En mulig årsak kan være at menn bruker mer penger på seg selv

og investeringer, mens kvinnen bruker mer penger på mat i tillegg til klær og utstyr til barn (Ringdal & Sjusen 2019).

I parforhold derimot, trengte kvinnen mer penger enn mannen for å få endene til å møtes (Plug & Praag 1998). Dette skiller seg både fra våre funn, og Zagorskys forskning (2003). Etersom analysen utført i denne oppgaven ikke undersøkte om respondentene var i et parforhold, kan dette være en mulig årsak til forskjellene i resultater. Hvis man likevel tar utgangspunkt i at respondentene er i et parforhold kan endringen hos kvinnen (Plug & Praag, 1998) etter å ha gått inn i et forhold, skyldes at hun nå tilsammen har høyere husholdningsinntekt (Stoknes 2017). Siden menn oftere bruker penger på investeringer og eiendeler til seg selv kan mannen fort havne i den “hedonistiske tredemølle” (Stoknes 2007), hvor mannen nå kan bruke mindre penger på hjem og barn, og heller prøver å kontinuerlig øke inntekten eller formuen. Dette kan føre til at kvinnen opplever å ha lite penger til forbruk, til tross for at den samlede husholdningsinntekten er høyere. I Zagorskys forskning (2003) og analysen utført i denne oppgaven, har vi ingen informasjon om respondentene er gift eller har barn og kan dermed ikke med sikkerhet sammenligne hans funn med Plug og Praags forskning (1998). Forskning utført av andre kan derimot bidra til å danne et bilde som kan forklare hvorfor kvinner og menn har avgitt ulike svar på hvordan de ser på sin økonomiske situasjon med en lønn på kr 500 000- 599 000.

Den minimale forskjellen i svaralternativ 3 kan mulig forklares ved ulike kjøpemønstre hos kjønn. Siden kvinner brukte mer penger på ting de ikke har behov for (Hira & Mugenda, 2000) kan dette forklare hvorfor vår analyse viser at et knapt flertall av menn kunne klart seg med mindre. Hvis vi tolker svaralternativ 3 som et resultat av hvor fornøyd man er med sin økonomiske situasjon vil dette bety at menn er hakket mer fornøyd enn kvinner, som er i tråd med Hira og Mugendas (2000) funn. Tolket vi dette etter perspektivet på aksept, stemmer derimot ikke vårt funn om at menn kunne klart seg med mindre overens med Hira og Mugenda (2000) som fant at menn var mer misfornøyd med sine sparepenger enn kvinner.

Siden vår undersøkelse baserer seg på ulike syn på økonomisk situasjon hos kjønn uavhengig av sivilstatus, barn eller forbruksmønster gir det størst mening å se på alle svaralternativene samlet. Dette viser at et flertall kvinner ikke trenger mer penger og klarer seg med det de har, samt kun 1% skille mellom menn og kvinner på å svaralternativet “kunne klare seg med mindre”. Dermed beholdes hypotesen “ H_1 : Kvinner er mer fornøyd med egen økonomisk situasjon enn menn” og nullhypotesen blir forkastet.

Det bør poengteres at våre funn kan ha blitt påvirket av den avgrensningen vi gjorde ved å velge kun ett lønnsnivå til denne analysen. At menn har høyere gjennomsnittslønn enn lønnsnivået vi inkluderte i denne oppgaven (Alsvik, 2020), kan dermed bidra til at deres oppfatning av egen økonomiske situasjon ble dårligere sammenlignet med kvinnen. Dette har vi undersøkt at faktisk er tilfellet i vår analyse¹. En annen årsak kan være at kvinnen er i et parforhold med en mann som har høyere inntekt enn seg selv, som er et sannsynlig utfall med tanke på menns høyere gjennomsnittslønn.

7.2 Forskningsspørsmål 2

Oppgavens andre forskningsspørsmål tok utgangspunkt i lønnsforskjeller i høyere utdanning og går som følger: “Hvordan påvirker utdanningsnivå hvordan man opplever en gjennomsnittlig inntekt?”. Siden lønn korrelerer positivt med høyere utdanning var det forventede utfallet av analysen at respondentene med bachelorgrad som høyeste utdanning var mer fornøyd med en årsinntekt på kr 500 000 – 599 000 enn de som hadde mastergrad. Resultatet viste derimot at de som har tatt mastergrad er mest sannsynlig å ha svart at de kan klare seg med mindre, noe som kan tyde på de er mest fornøyd med inntekten. Fordelingen fra kapittel 5.3 viser at 57,5% av de med bachelorgrad, og 71,6% av de med mastergrad er kvinner. Sett opp mot resultat fra forskningsspørsmål 1 hvor kvinner viste seg å være mer fornøyd med sin økonomiske situasjon enn menn, kan denne fordelingen være en mulig årsak.

Avgrensningene gjort i analysen indikerer at de som har mastergrad mest sannsynlig er innenfor aldersintervallet 25-34 år. Dette er fordi lønnsnivået til en med mastergrad som har jobbet mindre enn 5 år er innenfor inntekten som er inkludert i denne oppgaven (Bye, tabell: 2018). Dette er et

spennende funn da det indikerer at de med masterutdanning opplever å trenge mindre penger enn de har, samtidig som de også er innenfor et aldersintervall som har svart at de trenger mer penger. En årsak til at de er fornøyd kan være at de er ferdig med et studentliv hvor man ofte har lav inntekt, og nå har en jobb med fast inntekt som sannsynligvis er høyere enn før. Ut fra dette virker det rimelig at en masterutdannet dermed ikke opplever å trenge mer. På den andre siden kan en årsak til at aldersintervallet 24-34 år ikke er fornøyd med inntekten være at de er i etableringsfasen og har startet nedbetaling av studielån, og dermed har økte utgifter.

Respondentene med bachelorgrad er derimot relativt jevnt fordelt mellom alle aldersintervalleneⁱⁱ. Dette stemmer overens med at inntekten til en person med bachelorgrad ligger på 572 000 kr dersom de har jobbet i mer en 5 år (Bye, 2018). Alle aldersintervallene fra 25-64 år opplever å trenge mer penger, og intervallene fra 35-64 år blir derfor videre diskutert under ett.

En årsak til at de over 40 år ikke er tilfreds med sin økonomiske situasjon kan være at den gjennomsnittlige månedslønnen ofte flater ut på denne tiden (K. Grini, M. Johnsen & T Kornstad, 2020). Dette kan føre til at lønnen oppleves som lavere når den ikke lenger øker, fordi du har blitt vant til denne lønnsstigningen hvert år (Ref: Vanemennesket, Stoknes, 2007). Når du har nådd full ansiennitet kan dette være en påkjønning, spesielt når de som er yngre og har “mindre” erfaring får lønnsstigning. I tillegg vil inflasjon gi dårligere kjøpekraft for en stillestående lønn, noe som kan føre til at man i denne aldersgruppen opplever å trenge mer penger.

Regresjonen for aldersintervallet 65-96 år viser et litt annet resultat. Her er det liten sannsynlighet for at du trenger mer penger for å kunne leve et tilfredsstillende liv, men det er også liten sannsynlighet for at de svarer at de kunne klart seg med mindre dersom de måtte. Dette indikerer at personer mellom 65 og 96 år svarer referansepunktet - de klarer seg med det de har. Forskjellen kan forklares ved at man i denne alderen gjerne har nedbetalt studielån og boliglån, som kan resultere i at en sitter igjen med en større andel av lønnen/pensjon enn de har gjort tidligere. Dersom man har barn er de sannsynligvis voksne og kan forsørge seg selv.

Siden analysen viste at de med mastergrad var mer fornøyd med sin økonomiske situasjon enn de med bachelorgrad kan dermed ikke nullhypotesen H0: “De med bachelorgrad er mer fornøyd med

en gjennomsnittlig lønn” forkastes. Dette forklares ved at de som har mastergrad med inntekt inkludert i analysen er nyutdannet. De med bachelorgrad hører derimot til alle aldersintervaller, hvor de ulike faktorene diskutert ovenfor kan ha påvirket resultatet.

7.3 Forskningsspørsmål 3

Oppgavens tredje forskningsspørsmålet går som følger: “Hvor stor påvirkning har økonomisk situasjon under oppveksten på oppfattelsen av inntekt i dag?”. På bakgrunn av Stoknes (2007) vanemenneske teori vil det være naturlig å tenke at de som opplevde å ha dårlig økonomi under oppveksten, er mest fornøyd med en inntekt mellom kr 500 000 og kr 599 000. Likevel viste regresjonsanalysen at majoriteten er fornøyd med denne inntekten i dag, uavhengig av hvilken økonomisk situasjon som beskriver oppveksten til respondentene best.

Et viktig moment å være oppmerksom på er hvorvidt svaret representerer respondentenes subjektive syn rundt den økonomiske situasjonen. Hvordan de følte de hadde det kan selvfølgelig gi en indikasjon på hvilke inntektsnivå foreldrene hadde, men det er likevel ikke gitt at et barns opplevelse av familiens økonomiske situasjon reflekterer det faktiske inntektsnivået. Festingers sosial sammenligningsteori (1954) kan bidra til en forklaring på hvorfor mennesker kan oppleve samme økonomiske situasjon ulikt. Dersom man vokste opp i et område med mange velstående familier er det, i følge denne teorien, tenkelig at respondentene har krysset av på svaralternativ 2 (hadde så de klarte seg), istedenfor svaralternativ 3 (hadde romslig økonomi) til tross for at man hadde mer enn en gjennomsnittlig familie i Norge. Man sammenlikner seg dermed oppover, noe som i følge sosial sammenligningsteori vil føre til et ønske om selvforbedring (Collins). Dette kan føre til at respondentene opplevde å ha mer penger enn de faktisk hadde, sett tilbake på barndommen. På tilsvarende måte kan man gjøre sosial sammenlikning nedover. Med dette som utgangspunkt kan det tenkes at respondentene har avgitt svaralternativ 3, uvitende om at deres subjektive mening har påvirket svaret. Respondentene kan ha omgått seg med mennesker som hadde mindre enn seg selv, og dermed oppleve å ha mer enn de faktisk hadde. (Collins, R, L., s 52). I tillegg kan forbruksmønster og holdningene til foreldre påvirke hvordan barna oppfattet den økonomiske situasjonen. Fraværet av en god operasjonell definisjon av spørsmålet og ulike

tolkninger knyttet til svaralternativene bidrar til at undersøkelsen får svekket validitet på dette punktet.

Til tross for at regresjonen ikke viste en tydelig sammenheng mellom oppvekst og inntekt, har tidligere forskning vist at både foreldrenes utdanningsnivå, og familiens økonomi under oppveksten, påvirker barnas utdanningsnivå og dermed også inntekt (SSB, 2018, Bye, 2018, Morgan, 2019, Cooper & Stewart, 2013). Legger vi til grunn denne forskningen er det stor sannsynlighet for at de som valgte svaralternativ 2 som sier at familien verken hadde spesielt lite eller mye penger, også er de samme som har en gjennomsnittslønn i voksen alder. Dette var også tilfellet i denne analysens utvalgⁱⁱⁱ. Ettersom en så stor andel har svart alternativ 2, har vi lite grunnlag for å si om de som følte de enten hadde bedre eller dårligere økonomi under oppveksten har en annen oppfatning av det å tjene kr 500 000 - 599 000 nå, enn de som følte de hadde så de klarte seg som barn. Dette kan også være med å forklare hvorfor regresjonen ikke viste en signifikant sammenheng mellom disse og svaralternativ 3; kunne klart meg med mindre.

Selv om ikke alle sammenhengene var signifikant, peker funnene mot at den økonomiske situasjonen under oppveksten ikke påvirker hvordan du opplever en gjennomsnittlig inntekt i dag. Dermed kan hypotesen for forskningsspørsmål 3 forkastes.

8. Konklusjon

Denne oppgaven har sett på hvilke faktorer som påvirker oppfattelsen av egen økonomiske situasjon. Gjennom deskriptiv analyse og regresjonsanalyse har problemstillingen blitt testet mot variablene; kjønn, alder, utdanning og oppvekst. Tre forskningsspørsmålene dannet grunnlag for hypotesene.

Den deskriptive analysen utført for forskningsspørsmål 1 viste at flere kvinner enn menn var fornøyd med en inntekt mellom kr 500 000 og kr 599 000, som var gjennomsnittsinntekt i Norge i 2019. Vi forkaster forskningsspørsmålets nullhypotese, og beholder hypotesen H1: kvinner er mer fornøyd med egen økonomiske situasjon enn menn.

Gjennom multinominal regresjonsanalyse utført for forskningsspørsmål 2 viste resultatet at de med mastergrad var mer fornøyd med en gjennomsnittlig inntekt enn de med bachelorgrad. Som diskutert gir det mening å konkludere med at dette er fordi respondentene i utvalget vårt som har en mastergrad sannsynligvis er nyutdannet. Vi kan dermed ikke forkaste nullhypotesen for forskningsspørsmål 2.

Den multinominelle regresjonsanalysen for forskningsspørsmål 3 viser at den økonomiske situasjonen til familien under oppveksten ikke påvirker hvordan man oppfatter den økonomiske situasjonen i dag dersom man har en gjennomsnittlig lønn. Dette gir grunnlag for å forkaste hypotese H1: "Den økonomiske situasjonen under oppveksten har betydning for hvordan du opplever en gitt inntekt i dag".

8.1 Videre forskning

De sosioøkonomiske forholdene oppgaven undersøker finnes det mye tidligere forskning på. Det finnes det derimot begrenset forskning på hvordan disse forholdene påvirker oppfattelse av egen økonomisk situasjon. Basert på resultatet fra analysene kan det være interessant for videre forskning å inkludere alle inntektsnivåer i en lignende analyse. Dette kan skape et mer realistisk bilde på hvordan menn oppfatter egen inntekt med tanke på at menn har høyere gjennomsnittsinntekt enn det som ble inkludert her. Dette ville også inkludert masterutdannede som har arbeidet i mer enn 5 år. I tillegg vil det skape en bedre sammenheng mellom inntekt under

oppveksten og inntekt i dag ettersom flere av de som følte de hadde dårlig råd under oppveksten og de som følte de hadde en romslig økonomi, ikke har blitt inkludert i analysen på grunn av avgrensningen knyttet til inntektsnivået. Dette kan være en interessant problemstilling å gå i dybden i på et senere tidspunkt.

Det kunne også vært interessant å utføre dybdeintervjuer for å finne ut hvordan respondentene tolker de ulike spørsmålene og svaralternativene.

9. Referanseliste

- Askvik T. (2020, 16. november). Alder og yrke påvirker lønnsgapet. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/alder-og-yrke-pavirker-lonnsgapet> (Lastet ned 02.02.2021)
- Bakken, A & Elstad, J.I. (2012). Sosial ulikhet etter kunnskapsløftet. *Utdanningsdirektoratet*. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/Sosial-ulikhet-etter-Kunnskapsloftet/> (Lastet ned 02.02.2021)
- Bartsch, B. (2020, 12. august). Stort kjønns gap i høyere utdanning blant unge. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/stort-kjonns-gap-i-hoyere-utdanning-blant-unge> (Lastet ned 02.02.2021)
- Borch, A. (2015, 30. mars). Kvinnen kommer dårligst ut. *Dagsavisen*. Hentet fra: <https://www.dagsavisen.no/kultur/2015/03/30/kvinnen-kommer-darligst-ut/> (Lastet ned 15.02.2021)
- Braut, G.S & Dahlum, S (2018). *Regresjonsanalyse*. <https://snl.no/regresjonsanalyse> (Lastet ned 08.03.2021)
- (Bufdir, 2018): Bufdir. (2018, 3. august). Skole og sosioøkonomisk status. https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/Barnehage_og_skole/Skole_og_sosioekonomisk_status/ (Lastet ned 15.02.2021)
- Bye, K.N. (2018, 21. november). Mastergrad gir høyere lønn. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/mastergrad-gir-hoyere-lonn> (Lastet ned 15.02.2021)
- Collings, R.L. (1996). For better or worse: The impact of Upward Social Comparison on self-evaluations. *American Psychological Association, Inc.* Vol. 119. Nr.1, 51-69. https://psycnet.apa.org/fulltext/1996-01401-005.pdf?auth_token=fcf147bb73171249577f8b14b5ff1078e7a51a4b (Lastet ned 10.04.2021)
- Cooper, K., Stewart, K., (2013, 22. Oktober). Does money affect children's outcomes?. *Joseph Rowntree Foundation*. <https://www.jrf.org.uk/report/does-money-affect-children%E2%80%99s-outcomes> (Lastet ned 03.02.2021)
- Dahlum, S. (2021). *Validitet*: <https://snl.no/validitet> (lastet ned 16.03.2021).
- (ssb-utdanning, 2020): Ekren, R. (2020). Sosial reproduksjon av utdanning? *Statistisk sentralbyrå: Samfunnsspeilet 5/2014*. https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/210120?_ts=14a1afdd738 (Lastet ned 15.03.2021)

- Epland, J. (2019, 15.oktober). Økonomiske levekår går i arv. *Statistisk sentralbyrå*.
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/okonomiske-levekar-gar-i-arv> (Lastet ned 16.03.2021)
- Ermisch, J., Jäntti, M., & Smeeding, T. (2012). *From parents to children: The intergenerational transmission of advantages*. Russel Sage Foundation. (Lest?)
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison process. *Human Relations*, 7(2) 117-140.
http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/a_theory_of_social_comparison_process.pdf (Lastet ned 10.04.2021)
- Grini, K.H., Johnsen, M.B. & Kornstad, T. (2020). Lønnsutvikling og lønnsforskjeller blant «unge voksne» utdannet i 2007. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/419961?ts=171e3edba60> (Lastet ned 15.03.2021)
- Grønmo, S & Dahlum, S (2021, 27. april). Variabel (vitenskapelig begrep). Hentet fra https://snl.no/variabel_-_vitenskapelig_begrep (Lastet ned 30.04.2021)
- Hellevik, Ottar (2002) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* (7.utgave), Oslo: Universitetsforlaget.
- Hira, K.T., & Mugenda, O. (2000. 2. Januar.). Gender Differences in Financial Perceptions, Behaviors and Satisfaction. *FPA Journal*. https://www.researchgate.net/publication/242079683_Gender_Differences_in_Financial_Perceptions_Behaviors_and_Satisfaction (Lastet ned 04.02.2021)
- Ipsos, (u.d.). *Samfunnsundersøkelsen Norsk Monitor*. <https://www.ipsos.com/nb-no/samfunnsundersokelsen-norsk-monitor> (lastet ned 08.03.2021)
- Johannessen, Asbjørn, Tufte, Per Arne og Christoffersen, Line (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utgave), Oslo, Abstrakt forlag
- Keute, A.L. (2018, 14. Mars). Norske studenter blant de eldste i Europa. *Statistisk sentralbyrå*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/norske-studenter-blant-de-eldste-i-europa> (Lastet ned 16.03.2021)
- Laerd statistic. (u.å). *Multinomial Logistic Regression using SPSS Statistics*. <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/multinomial-logistic-regression-using-spss-statistics.php> (Lastet ned 01.05.2021)
- (Lønn,ssb, 2019): Statistisk sentralbyrå. (2021). *Lønn*. (Gjennomsnittlig månedslønn for kvinner og menn i ulike sektorer). hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar> (Lastet ned 15.03.2021)

Moeller, K. (2019). *The ghost statistic that haunts women's empowerment*. *The New Yorker*. <https://www.newyorker.com/science/elements/the-ghost-statistic-that-haunts-womens-empowerment> (Lastet ned 11.04.2021)

Morgan, B. (2019, 19. April). The impact of economic disparities on children's development. *Uchicago news*. <https://news.uchicago.edu/story/impact-economic-disparities-childrens-development> (Lastet ned 05.02.2021).

Plug E, & Van Praag, B. (1998). Similarity in response behavior between household members: An application to income evaluation. *Journal of Economic Psychology*, utgave 19. s. 497-513. (Lastet ned 15.02.2021)

Regeringen, 2021: Perspektivmeldingen 2021. Meld. St. 14 (2020–2021). Kapittel 5. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20202021/id2834218/?ch=5> (Lastet ned 16.03.2021)

Ringdal, C. & Sjusen, I.H. (2019). Investeringer i barns utvikling: Bryr kvinner seg mer enn menn? *Magma: Econas tidsskrift for økonomi og ledelse*. s. 26-32: <https://www.magma.no/investeringer-i-barns-utdanning-byr-kvinner-seg-mer-enn-menn> (Lastet ned 10.04.2021)

Salvanes, K.G. (2017) Inntektsforskjeller og sosial mobilitet i Norge. *Oppvekstrapporten 2017: Økte forskjeller – gjør det noe?* https://bufdir.no/Familie/Okte_forskjeller_gjor_det_noe_Oppvekstrapporten_2017/Inntektsforskjeller_og_sosial_mobilitet_i_Norge/ (Lastet ned 16.03.2021)

Smith, T., 1985. An analysis of the accuracy of spousal reports. GSS teknisk rapport nr. 57, *National Opinion Research Center*, Universitetet i Chicago. Chicago. (Lastet ned 15.03.2021)

Stoknes, P.E. (2017). *Penger og sjel: En ny balanse mellom finans og følelser*. (1.utg). Flux Forlag.

Svartdal, F. (2020). *Reliabilitet*: <https://snl.no/reliabilitet> (Lastet ned 20.03.2021)

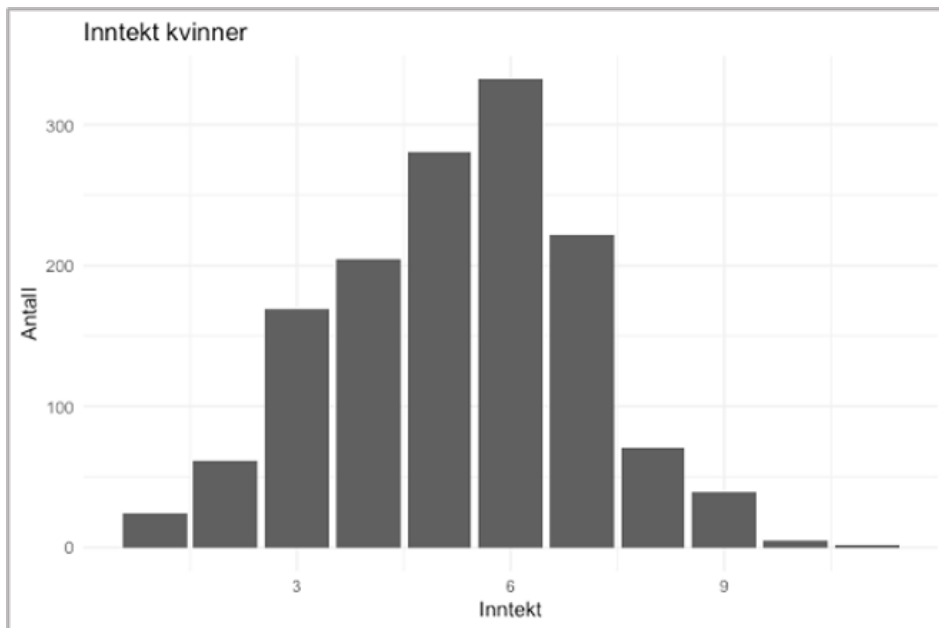
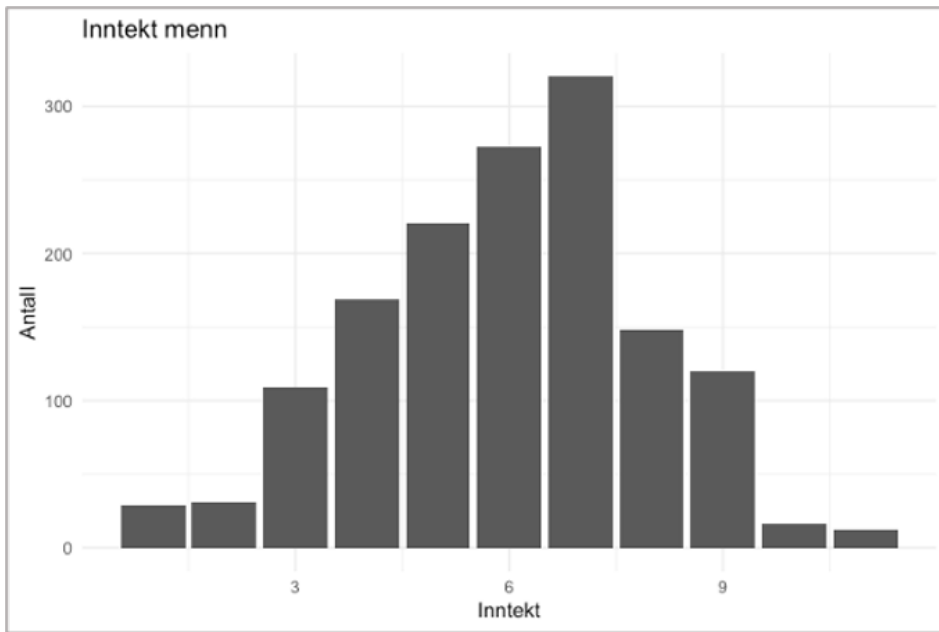
Tjernshaugen, A. & Tjora, A. (2019, 6. juni). Sosioøkonomisk. *Store norske leksikon*: <https://snl.no/sosioekonomisk> (Lastet ned 20.03.2021)

Zagorsky, J.T., 2003. Husbands and Wives view of the family finances. *Journal of Socio-Economics* 32, s. 127-146. Senter for menneskelig ressursforskning, Ohio State universitet, Ohio: <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/u.osu.edu/dist/0/594/files/2014/03/JournalSocioEconomics-1ht6sp1.pdf> (Lastet ned 10.02.2021)

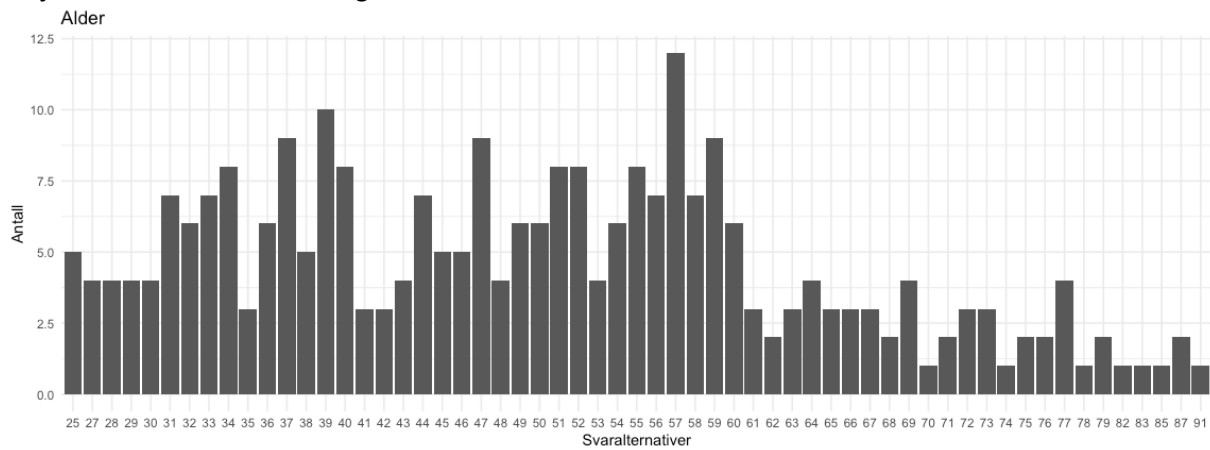
10. Tabeller og diagrammer

ⁱ Søylediagrammene viser inntekten til mennene og kvinnene som har besvart spørreundersøkelsen. Her er først en oversikt over hvilken årsinntekt de ulike tallene representerer:

Nummer for inntektsnivå	Årsinntekt
1	Kr. 100.000
2	Kr. 100.-199.000
3	Kr. 200.-299.000
4	Kr. 300.-399.000
5	Kr 400.-499.000
6	Kr. 500.-599.000
7	Kr. 600.-799.000
8	Kr. 800.-999.000
9	Kr. 1. mill.-1,5 mill.
10	Kr 1.5 mill. -2 mill.
11	Mer en kr. 2 mill.

ii Diagrammet viser alderen til respondentene som har svart de har bachelorgrad som høyeste fullførte utdanning:

iii Diagrammet viser svarfordeling på spørsmål om den økonomiske situasjonen under oppveksten:

